

TEATRE MODERNISTA. SANTIAGO RUSIÑOL.

1. INTRODUCCIÓ.

El teatre va adquirir molta importància durant el Modernisme perquè era un gènere que oferia grans possibilitats d'**expressar diverses arts (Art total)**.

- El gènere dramàtic va experimentar durant el Modernisme un procés de transformació, amb la traducció o l'adaptació de peces teatrals dels dramaturgs europeus contemporanis (Ibsen i Maeterlinck), que van substituir el drama romàntic i semirealista de la Renaixença.
- Les peces teatrals produïdes pels autors modernistes també es van emmarcar en les dues tendències del moviment: el **drama d'arrel naturalista i regeneracionista** (influència del teatre compromès socialment del noruec Henrik **Ibsen**) i el **teatre simbolista** (influència del dramaturg belga Maurice **Maeterlinck**).

1.1. El teatre naturalista i regeneracionista.

El veritable impuls creatiu va arribar amb certs autors escandinaus com **Henrik Ibsen**, que introdueixen una realitat problemàtica en les seves obres. Expressen, a través d'un entorn d'uns personatges reals, una filosofia individualista, vitalista i clarament crítica amb el poder i les injustícies. L'obra més coneguda d'Ibsen és *Un enemic del poble* (1882). Argument: el doctor Thomas Stockmann denuncia que les aigües del balneari, que és la font principal d'ingressos al poble, esdevenen un problema per a la salut. Els habitants del poble intenten amagar aquesta veritat i així aconseguen que aquest fet només es quedi amb una denúncia del solitari doctor davant de tot un poble. Les postures dels personatges evolucionen a mesura que el conflicte econòmic i sanitari s'agreuja. L'obra acaba amb el judici del doctor Stockmann. Això comporta que ell i la seva família se n'hagin d'anar del poble.

- El teatre regeneracionista denunciava les injustícies socials i pretenia **conduir el públic a prendre consciència i formar-se un criteri sobre els conflictes socials** que representava, principalment la lluita de classes i les **relacions entre l'intel·lectual i la societat**. El tema recurrent d'aquest tipus de teatre es basava en l'individu marginat i portador de la veritat alliberadora enfrontat a la societat ignorant i materialista.

- El màxim exponent de la tendència naturalista i regeneracionista va ser **Joan Puig i Ferrater (*Aigües encantades*, 1908)** i, també, la **segona etapa de Santiago Rusiñol**. Argument d'*Aigües encantades*: en un poble de la província de Tarragona es planteja el greu problema de sequera que viu des de fa anys la població. Davant d'aquesta situació, el mossèn, el batle, els rics propietaris rurals i el poble al seu darrera no veuen altra solució que pregar Déu que faci ploure. Però quan els protagonistes, Cecília, filla d'un cacic local, i el Foraster, enginyer que ha vingut de la ciutat, els plantegen una solució científica als seus problemes, són trets d'una manera violenta del poble perquè aquesta solució va en contra de la religió, dels seus costums i de les seves creences més arrelades. **El paral·lelisme d'*Aigües encantades* amb *Un enemic del poble* d'Ibsen és evident.**

1.2. El teatre simbolista.

Aquestes obres, a partir d'un nucli argumental molt senzill, intenten de potenciar una ambientació que vol ser màgica i fascinant. La gran figura del teatre simbolista és el belga **Maurice Maeterlinck**, autor de *La intrusa* (1890).

- El teatre simbolista (l'art per l'art) és un teatre ple de símbols i alegories amb la intenció de suggerir impressions a l'espectador. El món de la realitat quotidiana (prosa) és contraposat al món ideal, al món de l'artista (poesia). Els personatges, sovint malaltissos o decadents, són presentats de manera idealitzada.
- El màxim exponent del teatre simbolista va ser Adrià Gual i la primera etapa de **Santiago Rusiñol**.

2. SANTIAGO RUSIÑOL.

2.1. Vida

- Va néixer a Barcelona l'any 1861. Era **fill de fabricants tèxtils (pertanyents a l'alta burgesia)**.
- De ben jove es va quedar orfe i el seu avi (Jaume Rusiñol) el va incorporar al seu despatx amb l'objectiu d'**integrar-lo al negoci familiar** (una fàbrica tèxtil a Manlleu). Al cap d'un temps, **però, es va dedicar a l'art** i a la literatura protegit pel suport econòmic familiar, cosa que li va permetre portar una vida **sense preocupacions materials**.
- L'any 1887 se'n va anar a **París**, on va realitzar llargues estades. L'any 1891 va tornar a Barcelona. Aficionat als ferros forjats, en va reunir una col·lecció important que va dipositar en un local de **Sitges**, que ell mateix va reformar i que va batejar amb el nom de Cau Ferrat. En aquesta població va organitzar les **Festes Modernistes** (entre 1892 i 1899), dedicades a l'exaltació de l'Art. També va ser un dels promotors de la cerveseria barcelonina **Els Quatre Gats**, inaugurada l'any 1897, on es reunien els intel·lectuals modernistes. A part, va col·laborar a la revista **L'Avenç**. Passà llargues temporades a Mallorca pintant paisatges, sobretot de la serra de Tramuntana.
- L'any 1894, després de la Tercera Festa Modernista, Santiago Rusiñol va assumir la imatge de **l'artista refinat, decadent**, alhora que va definir el model de l'artista: el sacerdot d'una nova religió (la de l'art), un ésser excepcional, diferent de la resta de la societat a la qual intentava desvetllar; en síntesi, l'art: l'únic consol que podia curar l'artista davant una societat materialista.
- L'any 1931 va morir a Aranjuez.

2.2. Obres de teatre més significatives

- Les obres de teatre de Santiago Rusiñol **van evolucionar d'una primera etapa simbolista a un acostament al regeneracionisme**. Com a **peces simbolistes** cal destacar *L'alegria que passa* (1898) i *Cigales i formigues* (1901): un nou **enfrentament artista-societat, poesia-prosa**, com deia ell, en què les formigues representen la societat burgesa, treballadora i immòbil, i les cigales són els artistes bohemis i inquietos que viuen el moment.
- En la **segona etapa** va experimentar un canvi de mentalitat provocat per la situació de crisi de l'artista. Les darreres obres de Santiago Rusiñol són **peces teatrals regeneracionistes**, més compromeses amb la denúncia social, en què es va allunyar del radicalisme antiburgès i **va començar a admetre la possibilitat de col·laboració entre l'artista i la societat** en obres com *La mare* (1907), en la qual un pintor pot dedicar-se a l'art gràcies al sacrifici i al treball de la seva mare, i *L'auca del senyor Esteve* (1917), una adaptació de la novel·la del mateix títol publicada l'any 1907.
- A *L'auca del senyor Esteve*, Santiago Rusiñol hi immortalitza un personatge prototípic, el senyor Esteve, el botiguer assenyat que viu només pendent de la seva botiga, La Puntual (una merceria). L'autor hi narra la vida de tres generacions d'una família de botiguers. L'hereu (en Ramonet), però, trenca amb l'ordre establert perquè prefereix ser escultor en comptes de fer-se càrrec del negoci familiar. Aquesta obra de teatre presenta **treus autobiogràfics**, és a dir, Santiago Rusiñol s'identifica amb la figura del nét que té vocació d'escultor, que s'enfronta a les aspiracions materials de la seva família. L'obra, per tant, simbolitza de nou l'enfrontament artista-societat, però la diferència és el tractament que Rusiñol fa d'aquest enfrontament: el dramaturg hi expressa el **reconeixement de l'esforç i de l'aportació de les dues classes socials en conflicte**, perquè la burgesia fa doblers però no sap gaudir de l'art i de la vida i enveja els artistes, mentre que aquests no podrien ser còmodament artistes sense els doblers de la burgesia.

Per aconseguir un contacte directe amb el públic, Rusiñol emprà un **estil molt directe amb un llenguatge planer i quotidià**.